

“Genel Teori” Çevirisi Üzerine

Eren Kırmızıaltın

Gazi Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü

“Bilim” olan İktisadı anlamak, “İktisat” üzerine düşünmek, iktisadi sorgulamalar yapabilmek, “iktisat”ın NE olduğunun bilinmesini gerektirir. İster (başka bir “bilim” dalı, örneğin sosyoloji, antropoloji, felsefe, hukuk vb. eğitimi görmüş bir kişinin iktisat ile ilgilenmesi olarak tanımlanabilecek) “amatör,” isterse (iktisat eğitimi alarak “iktisatçı” olanlar olarak tanımlanabilecek) “profesyonel” olarak iktisat ile ilgilenilsin, öncelikle “iktisat nedir?” sorusuna cevap aranmalıdır. “İktisat nedir?” sorusunun cevabı ders kitabı olarak kurgulanan kitapların içeriğinin ötesindedir-ötesine bakarak anlaşılabilir. Çünkü ders kitaplarında, kolaylaştırıcı olduğu iddia edilen sunum şekliyle meseleyi basitleştireyim derken özü gözden kaçırma ihtimali vardır.

Anlatıcı-aktarıcı olarak ders kitabı, anlattığı-aktardığına sadık kalmak yerine olayı-olguyu-düşünceyi keskin sınırlar çizerek sunmayı yeğler. Şunu söyleyebiliriz ki, ders kitaplarının iktisada dair hap bilgileri, özetleme kaygısıyla hareket ederken bilgileri çarpıtmaları (ya da en azından çarpıtma ihtimali taşımaları), anlama ve yorumlama değil (doğru veya yanlış spot bilgileri) ezberleme üzerine

kuruludur. Ezberleme üzerine kurulu olan yapı doğal olarak kendi “hafız”larını yaratır ve o “hafız”ları mevcut bilgilerin koruyucusu-bekçisi haline getirir. Ders kitapları, böylece, anlama ve yorumlamadan azade, sadece verilen üzerinden bir anlatı ve/veya teknik bilgi aktarımı olan bir iktisat yaratırlar. Peki ders kitaplarının sınırlarını çizdiği bu çerçevenin içerisinde iktisat nedir sorusuna cevap verilebilir mi? Verilenin sorgulanması, teknik bilginin eleştirilmesi anlama ve yorumlama olmadan mümkün olabilir mi?

O halde “iktisat nedir” sorusuna cevap vermenin yanı sıra anlama ve yorumlama kabiliyeti kazanmak, yukarıda da belirtildiği gibi ders kitaplarının ötesine geçmeyi gerektirir. Ötesine geçmek, özetlenen bilginin kaynağına gitmektir, bir diğer ifadeyle ders kitaplarının üzerine temellerini kurduğu başlıca iktisat metinlerinin incelenmesi demektir. Eğer bu yapılırsa, ders kitaplarının kendi temellerine yaptığı olası bir ihanet de görünürlük kazanır, ne de olsa sınırlar aşılmıştır bir kere. Ayrıca başlıca iktisat metinlerinin incelenmesi, eleştirilmesi gereken bir sunum şekli olan spot bilgileri de daha anlaşılır kılar, yorumlama yapabilmeyi olanaklaştırır. Unutulmamalıdır ki, yapı temelden başlar, iktisat üzerinde temel metin olmadan “iktisat” anlaşılabilir.

Örneğin Keynes’i ele alalım. “Keynes” iktisadı denildiğinde, iktisatçı olsun ya da olmasın herkesin aklına ilk gelen teorik arka plan değil ekonomi politikası önermesidir; Devlet’in ekonomiye müdahalesi. Keynes’in önerdiği devlet müdahaleciliği ancak Keynes’in teorisinin bütününe bakılarak sarıh biçimde anlaşılabilir. Bunun yanı sıra bu teorinin ortaya çıkmasına yol açan tarihsel faktörler de mutlaka hesaba katılmalıdır. Nihayetinde Keynes’in teorisine zaman ve mekân koşullarının gerekliliği hayat vermiştir. (Ders kitaplarının yaptığı) Aksi durum yani karşılıklı bağımlılıkları-bağıntıları budayarak basit bir neden sonuç ilişkisi ile hap bilgi olarak Keynes’in teorisini sunmaya çalışmak, Keynes’i sunmak olmaz, Keynes’i budar, beslediği kökleri kopararak zarafetini kaybettirir. Hatta anlaşılmaya dönük nedensellikleri kurmak engellendiği için tek boyutlu hale

sokar. Bu durum Keynes özelinde, Keynes olarak Keynesçiliğin anlatıldığı ders kitapları dikkate alındığında daha da kötülerdir. Bu nedenle Keynes'i Keynes'ten öğrenmek çok önemlidir.

Bilindiği gibi Keynes'in iktisat üzerine birçok çalışması bulunmaktadır ve bu çalışmalar yayınlandıkları zaman büyük yankı yaratmıştır. Ancak genellikle Keynes denilince akla gelen ilk çalışma, Keynes'in magnum opus'u olan 'Genel Teori'dir. Genel Teori'yi okumak Keynes'i anlamak için elzemdir. Bu bağlamda Türkçe okuma yapanlar için güzel bir haber olarak Genel Teori, Prof. Dr. Uğur Selçuk Akalın'ın çevirisiyle Kalkedon yayınlarınca, birinci baskısı 2008, gözden geçirilmiş ikinci baskısı ise 2010 yılında yayınlandı¹.

İktisat'a dair başlıca iktisat metinlerinden biri olan Genel Teori'nin Türkçeye kazandırılması dolayısıyla yayınevine ve çevirmene teşekkür ediyoruz. Bununla birlikte kitabın tekrar gözden geçirilerek yayınlanması gerektiğini düşünüyoruz. Zira genel bir bakış açısıyla bakıldığında çevirinin özenli yapılmadığı görülmektedir. Hatta bazı yerlerde yanlış çeviri söz konusudur. Özensiz veya yanlış çevrildiğine dair iddiamızı kitabın çeşitli yerlerinden karşılaştırmalı örneklerle açıklayabiliriz.

Karşılaştırmada Kalkedon Yayınlarının *Genel Teori: İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi* başlığıyla 2010 yılında yayınladığı gözden geçirilmiş ikinci baskısıyla, A Harbinger Book'un *The General Theory of Employment, Interest, and Money* başlığıyla 1964 yılında yayınladığı kitap kullanılacaktır. Yöntem olarak öncelikle İngilizce orijinali daha sonra Kalkedon Yayınları'nın çevirisi yazılacak ve önerimiz sunulacaktır. Sunumda, çevirinin bir yeri alınarak yanlış anlamaya yol açmamak için cümleler bir bütün olarak verilerek özensiz veya yanlış çevrilen yerler bold yazılacaktır. Karşılaştırmada kullanılan cümleler kendi içerisinde-

¹ Aslında Genel Teori 1969 yılında "İstihdam, Faiz ve Para Genel Teorisi" başlığıyla Asım Baltacıgil tarafından da çevrilmiştir. Ancak bu çalışma Baltacıgil'in çevirisini konu etmediği için üzerinde durulmayacaktır.

de, özensiz veya yanlış çevrilen yerler² olarak sınıflandırılmıştır, öncelikle yanlış çevrilen yerlerin olduğu cümleler, daha sonra ise özensiz çevrilen yerlerin olduğu cümleler alıntılanacaktır. Sunum biçimi açıklandıktan sonra, şimdi, karşılaştırmalı örneklerimize geçebiliriz. Son olarak şunu da belirtelim; buradaki örnekler kuş bakışı görülen örneklerdir, ayrıntılı incelendiğinde örnekler artabilir.

Yanlış çevrilen yerlere örnekler:

Kitap I’de “Klasik İktisadın Önergeleri” başlığını taşıyan ikinci bölümünde şöyle bir cümle var:

*“Now ordinary experience tells us, beyond doubt, that a situation **where labour stipulates (within limits) for a money-wage rather than a real wage, so far from being a mere possibility, is the normal case**” (Keynes 1964, 9).*

Prof. Dr. Akalın şöyle çevirmiş:

“Oysaki günlük deneyimler, emeğin (belli sınırlar içinde) **parasal ücretten ziyade reel ücrete bakarak anlaşma yaptığını** ve bunun da bir ihtimal olmaktan çok normal bir durum olduğunu hiçbir şüpheye mahal bırakmaksızın ortaya koymaktadır” (Keynes 2010, 19).

Türkçe anlatımı eleştirmek gibi bir durum söz konusu olamaz. Nihayetinde anlam çevirenin tercihidir. Cümleyi farklı çevirmenler farklı şekilde çevirebilir. Ancak bold yazılan yerlerde, açıkça görüldüğü gibi bir çeviri yanlışlığı var. Keynes, “reel ücretten ziyade parasal ücrete bakarak” derken, Prof. Dr. Akalın, “parasal ücretten ziyade reel ücrete bakarak” diye çevirmiştir.

Kitap IV’de, “Klasik Faiz Oranı Teorisi” başlıklı on dördüncü bölümden bir örnek:

“In the first place, it has been agreed, at any rate since the publication of Pro-

² Yanlış çevrilen yerler, Keynes’in iktisadına veya bir bütün olarak iktisada ters önermeler biçimini alabilmektedir. Ancak bu husus irdelenmeyecektir.

*fessor Cassel's Nature and Necessity of Interest, that it is not certain that the sum saved out of a given income necessarily increases when the rate of interest is increased; whereas no one doubts that **the investment demand-schedule falls with a rising rate of interest***" (Keynes 1964, 182).

Prof. Dr. Uğur Selçuk Akalın'ın çevirisi:

*"Bunlardan ilki ve üzerinde hemfikir olunanı, hiç değilse, Profesör Cassel'in Nature and Necessity of Interest adlı kitabının yayınlanmasından bu yana, veri gelir düzeyinde tasarruf edilen toplamın, faiz oranı yükseldiğinde muhakkak artması gerektiğini kesinlikle ortaya koymamasıdır. Buna karşın, **faiz oranının düşmesiyle birlikte yatırım talep şedülünün düşeceği** konusunda kimsenin şüphesi yoktur"* (Keynes 2010, 160).

Açıkça görüleceği gibi Keynes, "faiz oranının artmasıyla birlikte yatırım talep şedülünün düşeceği (...)"ni söylemektedir. Prof. Dr. Akalın ise "faiz oranının düşmesiyle birlikte yatırım talep şedülünün düşeceği (...)"ni yazmış.

Özensiz çevrilen yerlere örnekler:

Kitap III'de "Marjinal Tüketim Eğilimi ve Çarpan" başlıklı onuncu bölümüne bakalım:

*"For example, unemployment relief financed by loans is more readily accepted than the financing of improvements at a charge below the current rate of interest; **whilst the form of digging holes in the ground known as gold-mining, which not only adds nothing whatever to real wealth of the world but involves the disutility of labour, is the most acceptable of all solutions**"* (Keynes 1964, 129).

Prof. Dr. Akalın'ın çevirisi:

"Örneğin, işsizlik yardımının borçlanmayla finanse edilmesi, iyileştirmelerin cari faiz oranının altındaki faiz oranıyla finanse edilmesine nazaran daha çabuk be-

nimsenen bir husustur. **Toprağa çukur açarak yapılan altın madenciliği dünyanın reel servetine külfetten başka hiçbir katkısı olmadığı halde, tüm çözümler içinde en kabul edilenidir**” (Keynes 2010, 111).

Kanımızca çeviride özensizlik var. Önerimiz şöyle: “*Reel servete herhangi bir katkıda bulunmadığı gibi emeğin külfetini de kapsayan toprağa çukur açarak yapılan altın madenciliği tüm çözümler içinde en kabul edilenidir.*”

Bir başka örnek Kitap V’de “İstihdam Fonksiyonu” başlıklı yirminci bölümden:

“*Now, as aggregate expenditure changes, the corresponding expenditure on the products of an individual industry will not, in general, change in the same proportion; -partly because individuals will not, as their income rise, increase the amount of the products of each separate industry, which they purchase, in the same proportion, and partly because the prices of different commodities will respond in different degrees to increases in expenditure upon them*” (Keynes 1964, 286).

Prof. Dr. Akalın’ın çevirisi:

“*Şimdi, derneşik harcama değiştiğinde, bireysel sanayinin ürünlerine tekabül eden harcama, genelde, aynı oranda değişmeyecektir. Bu kısmen kişiler, gelirleri arttığında, her sanayiden satın aldıkları ürün miktarını değiştirmeyecek olmaları ve kısmen de farklı emtianın fiyatlarının yapılacak harcamalar üzerinde farklı derecelerde tepki verecek olması nedeniyledir*” (Keynes 2010, 246).

Önerdiğimiz çeviri şöyle: “Bu kısmen, kişilerin gelirlerinin artması durumunda, her bir farklı sanayiden satın aldıkları ürün miktarı artışını gelir artışıyla aynı oranda değiştirmeyecek olmaları (...)”

“Genel Teori”, iktisadın temel metinlerinden biridir. Bu metnin Türkçeye kazandırılmış olması da bu nedenle önemlidir. Ancak yukarıdaki örneklerden hareketle, bu çevirinin tekrar gözden geçirilerek yayınlanmasını önermekteyiz.